

התנגדות לחיסונים – מאמר תיאור תופעה

בשני העשורים האחרונים קיימת תופעה ההולכת וצוברת תאוצה, של הורים המחליטים שלא לחסן את ילדיהם בחיסונים המומלצים על ידי רשויות הבריאות. עמית אהרון (2011) מציינת כי שיעור כיסוי החיסונים במדינת ישראל נע בין 93%-98%, תלוי בחיסון. שטיין וסומך (2010) מציגים נתונים דומים, על פיהם 10% מההורים אינם מחסנים את ילדיהם באופן מלא ו-1% אינם מחסנים אותם כלל. מכאן שחרף הבעיה, הרוב המכריע של הילדים במדינת ישראל מחוסן. המתנגדים לחיסונים נחלקים לשלוש קבוצות מרכזיות: קבוצות חרדיות, קבוצות אוכלוסייה ממעמד חברתי-כלכלי גבוה וקבוצות עם קושי טכני או כלכלי המונע הגעה לטיפות החלב לצורך חיסון.

לתופעה זו מספר גורמים. הגורם האידאולוגי-דתי הינו גורם משמעותי בהתנגדות לחיסונים. לטענת המתנגדים, החיסונים מהווים התערבות פולשנית לא טבעית במעשה ידי האל. כמו כן החיסונים מנוגדים לרעיון "החזרה לטבע"; הכולל לידה טבעית, הנקה ושיטות ריפוי טבעיות המאפשרות לילד לחלות במחלה ולהתחסן נגדה באופן טבעי.

ההתנגדות נובעת גם מגורם מוסרי. המתנגדים טוענים כי חיסונים מיוצרים באופן לא מוסרי, על בסיס עוברים או בעלי חיים שהופלו, חיות שעונו וכן ילדים ממדינות מתפתחות שנוצלו לצורך ניסויים. גורם נוסף הינו חוסר האמון והחשדנות במערכת הרפואית והממסדית. המתנגדים חשים כי הממסד ושלוחותיו, הרופאים, האחיות ואנשי בריאות הציבור אינם מספרים לציבור את כל האמת על החיסונים והשלכותיהם על בריאות האדם לטווח הקצר והארוך, בין אם מסיבות קונספירטיביות הקשורות בהסתרת מידע ובין אם מסיבות של העדר זמן, סבלנות וסובלנות במתן הסברים על החיסונים. הממסד נחשד בטיפוח קשר של שתיקה עם טובות ההנאה והרווחים הכלכליים של החברות המייצרות את החיסונים. לעיתים נתפסת הסתרת המידע על תופעות הלוואי גם כאמצעי לא לשלם פיצויי שיקום אפשריים למי שנפגע לכאורה מחיסונים.

בקרב המתנגדים, קיים קונפליקט בין טובתם הפרטית לבין טובת החברה. בחלק מהמחקרים נמצא כי ההורים שאינם מחסנים את ילדיהם, סומכים על "חסינות העדר" (העובדה שרובה המכריע של האוכלוסייה מחוסנת) התורמת לסבירות נמוכה להידבקות ילדיהם במחלות, ולכן אינם רואים צורך לחסן את ילדיהם.

מההיבט הרפואי, עמית אהרון (2011) ושטיין וסומך (2010) מתייחסים לחשש שמא החיסונים אינם בטוחים כגורם משמעותי לתופעה. עקב "היעלמות" המחלות הניתנות לחיסון, החשש מהמחלות הזיהומיות עצמן הוחלף בחשש מבטיחות החיסונים והשפעתם השלילית לטווח הקצר ולטווח הארוך.

המתנגדים טוענים כי החיסונים מכילים חומרים מזיקים כמו כספית. כמו כן קיימת טענה כי מתן כה רב של חיסונים בגיל הרך, גורם לעומס בלתי נסבל על מערכת החיסון הלא בשלה של התינוק, אשר גורם לריבוי תופעות לוואי ועלול ליצור מחלות עתידיות. זאת ועוד המתנגדים טוענים כי קבלת חיסונים עלולה לגרום להתפתחותן של מחלות אחרות כמו אוטיזם וסרטן.

להתנגדות לחיסונים קיימות השלכות רבות משמעות. התופעה משפיעה על בריאות הציבור בטווח הקצר והארוך. ירידה בשיעור הכיסוי החיסוני עלולה להוביל מחד להתפרצות של מחלות זיהומיות, הניתנות למניעה על ידי חיסונים בקהילות שונות, ומאידיך לעליה בשיעור המחלות הזיהומיות בקרב הילדים שאינם מחוסנים. זאת מכיוון שרוב המחלות המידבקות לא נעלמו לגמרי מהעולם, וברגע שתרד רמת החסינות, המחלות הללו יופיעו ויכו מחדש.

זאת ועוד לתופעה תוצאה אשר במהותה פוגעת בחוסנה של החברה המחויבת לשמור ולכבד את זכויות הילדים שבה. מניעת חיסון מהילד פירושה שלילת זכותו של הילד ליהנות מהקדמה הרפואית למען שמירת בריאותו, זכות המעוגנת בהצהרת זכויות הילד בישראל.

דרכי ההתמודדות שנמצאו יעילות על ידי עמית אהרון (2011) ועל ידי שטיין וסומך (2010) הן אלה שנותנות את הכבוד לרצונם של ההורים ולחששותיהם. דרכים אלו מבוססות על השגת הסכמת ההורים לחסן את ילדיהם ולא על כפיית מתן החיסונים באמצעים ענישה. דרך אחת להתמודדות עם התופעה היא הכרת טענותיהם של מתנגדי החיסונים ומתן מענה מפורט להן, כדי לספק להורים המתלבטים מידע עובדתי מוצק, שישכנע אותם לחסן את ילדיהם.

דרך נוספת היא מתן אפשרות לחיסון הילדים בכל חיסון שהוא ובכל גיל, על פי רצון ההורה, על פני התעקשות על שגרת החיסונים המומלצת בלבד ואובדן מוחלט של פוטנציאל ההתחסנות של אותם ילדים.

ביבליוגרפיה

עמית אהרון, ע' (2011). "החלטות הורים שלא לחסן את ילדם: עבר והווה, אפיון התופעה וסיבותיה החלטות הורים שלא לחסן את ילדם: עבר והווה, אפיון התופעה וסיבותיה", בית הספר לבריאות הציבור, אוניברסיטת חיפה.

שטיין, מ' וסומך, א' (2010). "טענות המועלות על ידי מתנגדי החיסונים והתמודדות איתן", ויקירפואה.